

שונא הוא לכואה בטוי זהה לאויב. בפרש ערמי-מקלט בענין רוחך בשוגג נאמר: "זהו לא אויב לו ולא מבקש רעה"⁵⁶. מאיבה וشنאה מגיעים לרוחך. אמנם המלה המקראית הזאת מתבוארת מתחוק דבריו חז"ל. דוגמא ראשונה לכך אנו מוצאים במסכת יומא, לגבי ריש לקיש תלמידו-חבירו של רבינו יותן. שניתנו היה מגדולי תלמידי החכמים בארץ ישראל. בתקופת חיל גדול של עם ישראל היה בגנותם בבל, אבל רב כי יוחנן היה "ציוני" גדול ולא עזב את ארץ-ישראל. רב ורב כי יוחנן היו שניהם תלמידי רב יהודה הנשיא, והוא הוא שהעביר את התורה לבבל, עד כדי כך שנאמר בגדמור גיטין: "עשינו עצמנו בכבל הארץ ישראל לגיטין, מכি אתה רב לבלב"⁵⁷, אבל רב כי יוחנן דבק בארץ ישראל ולא זו ממש, והוא ש לקיש הצעיר אליו. במסכת יומא⁵⁸ מסופר שריש לקיש התהרצ' בירדן וחוך כדי שחייה הגיעו רכה בר חנה מהער השני, מחוז-לאורך, ורעה לגשת אליו. אבל ריש לקיש לא קיבל אותו בסבר פנים יפות וודהה אותו במילים אלו: "סניינה לנו" — אני שונא אתכם, יש לי תריעות עליכם, מפני שאתם, אבותיכם וכוכחותיכם, לא הקשบทם לкриאה של עדרה ונחמה, חגי זכריה ומלאכי, עלות הארץ. לא החשבתם בחצחות כורש — מעין הצחות בלפור — ונשארתם בגולה. איך להבין ביטוי זה של "סניינה לנו"? האם אפשר לומר רשות لكיש היה שונא גדול חז"ל שבבל? אין זה מסתבר, אלא יש כאן ביטוי חרף של קפidea ותרעומת. "וישנאו אותו ולא יכלו דברו"⁵⁹ לשלים" — לעומת המוכן הגס ופשט של שנאה המופיע בפסוק "זהו לא אויב לו", נפוגשים כאן בשנאה במובן של תרעומה.

כך יש להבין את הביטוי שנאה שנמצא בפרשנהו. אנו עוסקים בתחום האלוהי ההיסטורי של התgebשות עם ישראל על יסוד שנים-עשר כוחות, שכן אחד מהם חייב להתגלה בתוקפו הספציפי שלו. ככל אחד "איש על מהנהו ואיש על דגלו"⁶⁰, כישי הבלתי חריפה של "אני ולא אתה — אתה ולא אני" — אז מתגלה הבניין בכלל שלמותו ובריאותו, וברכינו אבינו כולם כאחד יחד באור פניך"⁶¹.

יסודות של צבוי בנפשיות שלו, והוא חייב להופיע בצדקה של בנייתו ומסודר, בצדקה של אורגניזם. אורגניזם אינו מלא בלועזית, אלא בלועזית, והיא מבטה את הבניין השלם של האדם. ובונור-של-עולם יוצר את האדם בחכמה³⁵. את ה"חכמה" הזה אנשי המדע אינם מצליחים להסביר. הם גילו כמה יסודות בבריאות, אבל את סוד החיים לא הצליחו לפעניהם³⁶. "ומפלייא לעשות"³⁵ — קשור דבר רוחני בדבר גשמי³⁷. בפנים גופו של האדם נמצא נשמה — שכל, דעת — המתגלה לצד החיצון שלו. כל איברי האדם מהווים אורגניזם שלם. גם בין האיברים קיימות מדרגות, יש איבר שהנשמה תלויה בו ויש איבר שאין הגשמה תלויה בו³⁸. האיברים העיקריים הם המות והלב, אבל בכלל מתגלית החזונות היסודיות של האדם.

כך הוא גם הדבר לגבי האדם הכללי, האדם העצובי. על עם ישראל נאמר: "אתם קרוין אדם"³⁹, והוא בגין של שנים-עשר חקלים. ההגדרות של כל חלק וחלק, נסודות עליידי יעקב אבינו בפרשת וחיה ועלידי משה ובניו בסוף התורה. כמו שאים מרכיב מלך, מיח, עניין, אונים, ואיברים שונים, כך הבניין השלם של האדם הכליל-ישראלי בניו משניות-עשר אלמנטים קבועים והכרחיים אלה. הבניין הגדול מתגלה עליידי כולם יחד, אבל רק באופן ש"איש על מהנהו ושכלו"⁴⁰. אין להעלות על הדעת בשום אופן היה היו ידים ואיש על דגלו⁴¹. אשר יוצר את האדם בחכמה, יוצר גם את האדם העצובי בחכמה. כל אחד צריך למלא שליחותו האלוהית, אחרית יש סכת נפשות. בהקשר לחילוקי התפקידים בתוך שבת, לוי — משורדים לעומת שוערים — נמצא אצל חז"ל ביטוי חרפי: חז"ר לאחריך, שאתה מן המשורדים ולא מן השוערים⁴². ואת דוגמא לטשטוש תחומיים המהווה סכת חיים⁴³. יש צורך אלוהי שלאה שנים-עשר האלמנטים הטבעיים יהיו מסוורים על-פי סדר סיסטמטי ולא מבולבל. כל אחד ערכו ותפקידי: עניינו של יהודה הוא מלכות⁴⁴ והכנה למשיח בוניזה, עניינו של דין גבורה המתגלה עליידי שימוש הגיבור⁴⁴, וככהנה וככהנה. זה הכרה היוניגי-אלחיה-היסטוריה שכל אחד יופיע בענינו: "אני — אני ולא אתה".